

Adatok a Fertő madárvilágának ismeretéhez az 1994 és 1995 évekből

Daten zur Kenntnis der Vogelwelt des Neusiedler Sees und der Soproner Umgebung aus den Jahren 1994 und 1995.

Sarki búvár (*Gavia arctica*):

1994. a sarki búvárok egyedei, kisebb csapatai vonuláskor többé-kevésbé rendszeresen megjelennek a Fertő sík vizein, de az elárasztásokon eddig még nem volt megfigyelése. Október 22-én egy nászruhás példányt látott Németh Á. a Legénytő vizén. Érdekes, hogy ezen az apró tavon a megjelenő fajok és azok egyedszáma tekintetében egész évben messze elmarad a Nyéki szálláson és a Papréten megjelenőkhöz képest.

1995. november 14-én egy téli tollazatú példányt figyelt meg a Madárvárta-öbölben Mogyorósi S. és Molnár B.

Vörösnyakú vöcsök (*Podiceps griseigena*):

1994. a Fertő nyílt vizein és belső tavaiban vonulási időszakban rendszeresen látható néhány fiatal és téli tollazatú adult példány (max. november 18-án 6 pd, Mogyorósi S.), az elárasztásokon ezzel szemben alig van adata. Október 27-én látott Pellingner A. egy példányt a Nyéki szálláson.

1995. augusztus 27-én az Átjáró-tóban egy nászruhás, a Hidegségi-tóban 2 juvenilis példányt látott Mogyorósi S. és Molnár B. A legtöbbet (8 pd) ugyanők számolták november 14-én. A Nyéki szálláson június 7-én és 13-án látott egy nászruhás példányt Pellingner A. és Mogyorósi S., egy fiatal példányt október 17-én Pellingner A.

Feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*):

1994. a mekszikópusztai Nyéki szálláson három év szünet után két pár költési kísérletét figyeltük meg. A fészkek az egyik sirálsziget szélén, a felferődött nádszálak között a vízre épültek. Június 3-án vettük észre először, azonban fészkeiket néhány nap múlva elhagyták. 20-án találtunk rá a pótköltésekre. Mindkét fészek sekély, kb. 10 cm-es vízben épült, ritkás nádszálak közé. Négy nap múlva ezeket a fészkeket is elhagyták, feltehetően a sok száz kirepült dankasirály-fióka zavarása miatt.

Fekete gólya (*Ciconia nigra*):

1994. a Soproni-hegységben egyetlen pár költött a 3 éve ismert fészkekben, június 21-én 3 fiókát ellenőrzött Kozák G. és Mogyorósi S. A Fertő mellett nyár végén - kora ősszel kisebb csapatokban vonul át, a legtöbb augusztus 14-én 13 pd volt a mekszikópusztai Papréten (Pellingner A.).

1995-ben nem volt fészkelés a Soproni-hegységben.

Kis kócsag (*Egretta garzetta*): ez a máshol nem túlságosan ritka faj fészkelésre alkalmas fák híján nem költ a Fertő mellett, vonulási időben is csak kis számban, rendszertelenül jelenik meg. Ritkán látni 2-3 példánynál többet.

1994. április 24-én láttuk az elsőt. Május 17-től egy, 23-tól kettő, június 9-től három, 20-tól július 21-ig hat példány tartózkodott folyamatosan a Nyéki szálláson. A későbbiekben több-kevesebb rendszerességgel megfigyeltünk 1-3 példányt, egészen szeptember elejéig.

1995. április 22-én jelent meg először 8 kis kócsag és egészen október 7-ig folyamatosan lehetett látni kis kócsagokat. A legnagyobb csapata, 14 pd május 21-én került megfigyelésre a Nyéki szálláson (Pellingner A.).

Batla (*Plegadis falcinellus*): csak szórványosan jelenik meg a Fertő mellett a tavaszi vonulások alkalmával.

1994. szokatlanul hosszú ideig figyeltünk két példányt, melyek az elárasztásokra, elsősorban a Paprétre jártak táplálkozni. Május 5-én jelentek meg és július 28-ig számos alkalommal megfigyeltünk többnyire egy batlát, de gyakran együtt a két madarat. Egy ideig költését is gyanítottuk, de ezt egyetlen konkrét megfigyelés sem erősítette meg.

Bütykös hattyú (*Cygnus olor*):

1994. a hazai Fertő-rész költőállománya 5-6 párra volt tehető, legnagyobb gyülekezése Fertőrákoson 87 pd február 16-án, az öböl jegén.

1995. a magyar Fertőn 6-7 pár fészkel.

Fekete hattyú (*Cygnus atratus*): a fekete hattyú már több alkalommal előfordult Magyarországon, a Fertő mellett is. Mivel a faj ausztráliai elterjedésű kétséget kizáróan fogságból szabadult egyedek bukkantak fel, 1995. július 19-én, amikor 3 példányt látott Nagy Cs. repülni

Örvös lúd (*Branta b. bernicla*): egy adult példányt látott a mekszikói határban Pellinger A. Molnár B. és Németh Á. 1994. február 20-án kb. 100 pd-ból álló vegyes vadlúdcsapatban. A madarak a Nemzeti Park majorsága melletti gyepen legeltek. Február 22-én ettől a helytől kb. 400 m-nyire a védett területen kívül eső gabonavetésen, 4000 pd-os, 90 %-ban nagy lilikekből (*Anser albifrons*) álló csapatban látta újra Pellinger A. és Németh Á.

Apácalúd (*Branta leucopsis*):

1994. mintegy 3000 pd nagylilik közt látott négy apácaludat Pellinger A. az országhatártól néhány száz méternyire az ausztriai Neudegg-ben február 23-án. Az őszi libavonuláson október 12-én jelent meg 3 pd a Nyéki szálláson, majd 18-ától folyamatosan megfigyeltünk egy madarat az év végéig, december 8-án és 18-án pedig 2-2 példányt. Az apácaludak többnyire nyári ludakkal tartottak és az elárasztásoktól távol, kukoricatarlón táplálkozó csapatokban is láthatóak voltak.

1995. január 15-én láttunk 2 példányt, majd folyamatosan a Fertő-menti gyepeken egy madarat március 8-ig. A vörösnakú ludaktól elkülönült, de rendszeresen ugyanabban a csapatban találtuk. Ősszel október 9-én jelent meg először, 15-31. között két példányt láttunk folyamatosan, de az egyik madár november 18-ig kitarzott.

Vörösnakú lúd (*Branta ruficollis*):

1994. február 27-én látott egy példányt Fersch A. és Kemenár K. az ún. Kizárt területen, kb. 1000 pd nagy lilik közt. Az őszi időszakból több megfigyelése is van: egy adult és egy juvenilis tollazatú példányt láttunk vegyes libacsapatokban, minden esetben külön mozogtak és mindig csak az egyiket sikerült megfigyelni. Első alkalommal október 10-én, utoljára december 8-án láttunk vörösnakú ludat, összesen kilenc alkalommal.

1995. február 18-tól március 30-ig tartózkodott 4 példány a Hanság-főcsatorna melletti gyepeken. Heteken keresztül ugyanazon a területen figyeltük meg őket – többnyire nyári ludakkal (*Anser anser*) – nem tartottak a kihúzó csapatokkal. Február 28. és március 6. között láttunk egy ötödik példányt is, azonban ez a madár nem csatlakozott a többi vörösnakú lúddhoz.

Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*):

1994. az első, fiatal példányt R. Kroiss figyelte meg a Nyéki szálláson április 8-án, majd 28-tól június 3-ig 12 alkalommal láttunk 1-3 fiatal bütykös ásóludat a Nyéki szálláson és a Papréten. Egyetlen őszi adata: szeptember 15-én 2 pd a Nyéki szálláson (Mogyorósi S.).

1995. március 23-án, majd április 15-29-ig volt egy madár a mekszikópusztai elárasztásokon, május 21-én kettő, 23-án három. 27-én egy, majd június 2-4-ig kettő példányt láttunk ugyanott. Ősszel két alkalommal került szem elé, szeptember 4-én két példányt figyelt meg a Papréten Kárpáti L., szeptember 12-én egy fiatal madarat a Nyéki szálláson Pellinger A.

Vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*):

1994. Mogyorósi S. és Molnár B. figyelt meg egy hím vörös ásóludat április 29-én a Nyéki szálláson. A leeresztett élőhelyrekonstrukciós területen három alkalommal találtuk szeptemberben. Egy példányt látott Neuwirth N., Kedmenecz J. és Markó G. 3-án, majd egy adult tojót figyelt meg 14-én Pellinger A., majd másnap Mogyorósi S., Molnár B. és Németh Á. társaságában ugyanazt a madarat és egy fiatal példányt.

1995. szeptember 24. és október 15. között volt egy fiatal madár a Papréten, de Pellinger A. október 11-én egy három fiatal madárból álló csapatot figyelt meg.

Kis bukó (*Mergus albellus*): egyik bukó-faj sem számít gyakorinak, de még rendszeresen előfordulónak sem a Fertő hazai oldalán, ennek oka lehet a nyílt vízfelületek csekély volta. 1995-ben az elárasztásokon, közelebről a Nyéki szálláson tartózkodott egy kisebb csapat kis bukó február 18. és március 20. között. A megfigyelt madarak közt 5 hím és 8 tojót példány volt. Február 21-én a Fertőrákoshoz közeli Püspök-tóban is megfigyelt egy párt Mogyorósi S.

Vörös kánya (*Milvus milvus*):

1994. rendszertelenül, többnyire egyesével jelenik meg a Fertőnél. Egy példány repült át Sarródon a Kócsagvár felett március 23-án (Pellinger A.), a Nyéki szálláson szeptember 23-án (Nagy T.), november 25-én a Kőrgátnál (Wagner B.). December 12-én Fertőszéplak felett látott egyet Kárpáti L. Az időjárás valamennyi alkalommal erősen szeles volt.

1995. január 4-én Lászlómajor felett repült át egy példány (Pellinger A. és Németh Á.), április 12-én (Fersch A.) majd április 24-én (Pellinger A.) a mekszikói Ürgedomb felett ugyancsak egy madár.

Rétisas (*Haliaeetus albicilla*):

1994. a Fertőn a téli időszakban láthatók, a libacsapatok megfogyatkozásával eltűnnek. Ha a tó befagy, gyakran az egész napot a jégen ülve töltik, csak a zsákmányszerzés – elpusztult, megsörétezett vadludak – idején tapasztalható némi mozgolódás. Március utolsó napjaiig kitartott a január közepétől figyelt egy adult és két fiatal példány közül az egyik utóbbi. Ősszel október 11-én jelent meg az első (fiatal) rétisas, október 4-től csatlakozott hozzá egy másik, 18-tól egy, majd 22-től kettő adult tollazatú példány. A négy sas kitartott december harmadik hetéig, majd az egyik fiatal és az egyik öreg madár eltűnt.

1995. a másik két rétisast február 24-ig folyamatosan láttuk Mekszikópuszta térségében, de január 18-án Pellinger A. hat példányt figyelt meg a Madárvárta-öböl jegén. Október 14-től a hónap végéig egy juvenilis tollazatú madarat figyeltünk meg, november elejétől több, max. 3 juvenilis és 2 adult rétisas tartózkodott a Fertőn.

Szirti sas (*Aquila chrysaetos*): a hegyközi Körgátkanyarnál látott egy erősen hiányos tollazatú adult példányt Pellinger A. 1994. május 23-án.

Kerecsensólyom (*Falco cherrug*):

1994. egyetlen tavaszi megfigyelése volt Mekszikópuszta határában április 16-án (Pellinger A.), ugyancsak egy alkalommal került elő ősszel, a Nyéki szálláson látta Neuwirth N. és Szinai P.

1995. július 2-án tűnt fel egy példány a mekszikópusztai elárasztásokon (Pellinger A.).

Kék vércse (*Falco vespertinus*): a korábbi években a tavaszi vonuláson rendszeresen megfigyelhetőek voltak, elsősorban az egykori nyomsáv mellett és a Lászlómajortól Mekszikópusztaig húzódó határőrségi telefonvezetékeken üldögélő kékvércsék.

1994. a telefonvonalak lebontását követően alig mutatkoztak, ennek oka esetleg az alkalmas ülőhelyek eltűnése is lehet. Mindössze egy tojót figyeltünk meg április 20-21-22-én.

1995. hasonlóképpen az előző évihez nem volt számottevő átvonulás. Két adata van májusból, egy szeptemberből, mindhárom alkalommal egy-egy hím példány került szem elé.

Haris (*Crex crex*): hosszú évek óta először szólt 1995-ben haris a fertőmenti réteken. Június 20-án Kárpáti L. hallott egyet szólni a Lászlómajor melletti mezőgazdasági területen. Július 15-én a mekszikópusztai Cikesben harsogott két példány (Frank T. és Pellinger A.). Ez utóbbi megfigyelés érdekessége, hogy az egyik madár a falu belterületén volt.

Daru (*Grus grus*):

1994. február 23-án fertőrákosnál repült 3 pd (Steiger K.). Március 13-án este Sopronban a Sörházdomb felett krúgat egy példány (Neuwirth N.). További négy tavaszi megfigyelése ismert Mekszikópusztáról (max. 5 pd), majd rendszeresen láttunk 7 példányt augusztus 8 - november 2-ig, de ennél több madár tartózkodott a területen, mert bár mindig hét madarat láttunk, az öregek és a fiatalok száma változott a csapaton belül. Október 20-án a mekszikópusztai Nyéki szálláson látott 14 pd öreg darut Hadarics T. és Váczi M., november 4-én 11 adult és 4 juvenilis példányt Pellinger A. november 9-én 37 pd-t Molnár B., 13-án 92 pd-t a Papréten Pellinger A. és Neuwirth N. 16-án 47 pd-t Molnár B. ugyanitt. Utolsó megfigyelése november 17-én volt, ekkor 85 példányt számlált Pellinger A., Tolnay K. és Nagy Sz.

1995. egyetlen tavaszi adata április 10-én a Széplaki-legelőről származik (Fersch A.). Szeptember 8-án egy adult példány volt a Nyéki szálláson (Pellinger A.), 25-én egy hetes csapat repült a Fertő felett a Kőbokornál (Steiger K.). Október 14-én ismét egy madár volt a Nyéki szálláson (Pellinger A.-Antli I.). Október 21-én 11 példányt látott a Körgát felett repülni Nagy Cs. 25-én 3 adult példányt látott a Nyéki szálláson Pellinger A. és Hadarics T., 29-től december 8-ig pedig 6 adult és 1 juvenilis tollazatú daru volt az elárasztásokon.

Csigaforgató (*Haematopus ostralegus*):

1994. egyetlen alkalommal, augusztus 1-én látott Pellinger A. két példányt a Nyéki szálláson.

1995. június 16-án látott egyet Pellinger A. és Mogyorósi S. a Nyéki szálláson, 18-án Fersch A. és Szabó L. ugyanott.

Kőforgató (*Arenaria interpres*):

1994. május 21-én egy kiszínezett példány jelent meg a Nyéki szálláson (Pellinger A.), ezt két nappal később Kárpáti L. is megfigyelte ugyanitt. Az élőhelyrekonstrukciós terület nyár végi leeresztésekor is megjelentek kőforgatók. Az első, fiatal példányt augusztus 12-én láttuk, az utolsókat szeptember 19-én. A legtöbbet, 5

példányt szeptember 18-án figyeltük meg együtt. Augusztus és szeptember folyamán varsákkal 7 példányt fogtunk be, valamennyi fiatal madár volt. Ezeken kívül becslésünk szerint min. 2-3 kőforgató mutatkozott, ezeket nem sikerült meggyűrűzni.

1995. az első nászruhás példányt május 7-én figyelte meg a Nyéki szálláson Pellingner A. Május második felében szokatlanul nagy egyedszámú csapatait láttuk, a legtöbbet, 23 pd-t 23-án Hadarics T. figyelte meg a Papréten.

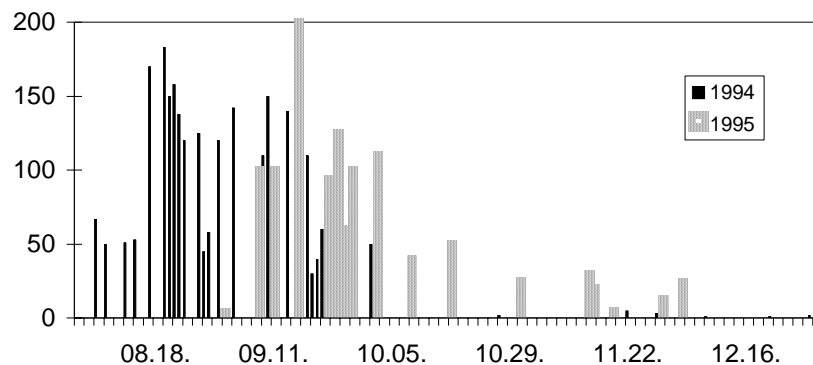
Fenyérfutó (*Calidris alba*):

1994. szeptember 08-án a leeresztett és csaknem teljesen kiszáradt tó iszapos fenekén figyeltünk meg egy, majd 27-én három juvenilis példányt a Nyéki szálláson havasi- és apró partfutók közt. A másnap megkezdett feltöltés után már nem mutatkoztak.

1995. más partfutó fajok egyedi közt volt 4 pd augusztus 26-án a Nyéki szálláson, majd szeptember 12-én ugyanott 5 juvenilis, 14-én pedig 1 juvenilis példány (Pellingner A.)

Nagy póling (*Numenius arquata*):

Már február közepétől megfigyelhetőek kisebb csapatai a Fertő mellett, de nagyobb tömegei később sem mutatkoznak. Költésre utaló jeleket nem tapasztaltunk. Augusztus elejétől a Nyéki szállás leeresztett tómedrében éjszakáznak csapatosan, nappal a fertőmenti gyepeken táplálkoznak rendszerint több kisebb laza csoportra oszolva. A grafikonon az augusztus és szeptember hónapokban számolt éjszakázni behúzó pólingok számát ábrázoltuk.

Ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*): a Nyéki szálláson figyelt meg egy igen bizalmasan viselkedő, sötét színváltozatú fiatal példányt Neuwirth N. és Szinai P. 1994. szeptember 3-án. Három nappal később a Madárvárta-öbölben került újra szem elé, ahol sikerült mintegy 25 m-nyire megközelíteni az erősen hullámzó vízben úszó madarat. Ekkor az öbölben tartózkodó több száz madártól teljesen elkülönült. Csúpn egyszer – amikor a motorcsónaktól felrebbent és kissé odébb repült – vágott rá egy dankasirályra. Megfigyelők: Pellingner A., Németh Á. és Szinai P.

Szerecsensirály (*Larus melanocephalus*):

1994. fokozott figyelmet fordítottunk a szerecsensirályokra ebben az évben, mivel az 1993-ban fészkelő madarak egyike színes gyűrűs példány volt. A Nyéki szállás szigetein fészkelő 1950 pár dankasirály közt ebben az évben 8 pár költött. A megfigyelt példányok egyikén sem volt színes gyűrű, bár a fészkelepen a magas növényzet miatt nem láthattuk minden madár lábát.

1995. a Nyéki szállás sirálytelepén 1050 pár dankasirály között 3 pár szerecsensirály költött.

Sárgalábú sirály (*Larus cachinnans*):

1994. a korábban tapasztalt fiókarablások miatt a Paprét szigetén fészkelő pár tojásait április 15-én gipszből készült műtojásokra cseréltük ki. Ezzel kívántuk megakadályozni, hogy a fiókanevelés során komolyabb károkat okozzanak más madarak szaporulatában. A csere után pár perccel már kotlott az egyik sirály a "fészkealjón". Május 18-án ellenőriztük újra a fészket, melyet addig folyamatosan ültek. Ekkor már csak egyetlen gipsztojást találtunk benne, azt is megviselt állapotban, erősen összecsapkodva. Néhány nappal később hagyták abba a kotlást, de még hetekig a szigeten és környékén láttuk az öreg sárgalábú sirályokat. A fészkekből kivett tojások méretei:

	hossz	átmérő	tömeg
1.	77.00 mm	51.80 mm	100.35 g
2.	75.40 mm	50.35 mm	93.35 g
3.	74.50 mm	51.00 mm	96.95 g

1995. egy pár költött sikertelenül a Paprét szigetén.

Kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*): a Fertőzug (Seewinkel) szikes tavain alkalmi költőfaj volt a század közepéig. A hazai oldalról korábban egyetlen adata volt ismert. 1994. április 20-án 2 pd-t figyelt meg Pellingner A., Láng I. és Borhidi A. a Nyéki szálláson. A madarak egy kisebb félszigeten ültek dankasirályok és küszvágó csérek között. Másnap délelőtt a Hanság főcsatorna felett repülve látta őket Pellingner A. Május 23-án ugyancsak két példányt bukkant fel, esetleg ugyanazok a madarak (Pellingner A). A megfigyelés körülményei megegyeztek az április 20-ival, a csérek ugyanazon a földnyelven ültek.

Küszvágó csér (*Sterna hirundo*):

1994. a mekszikópusztai Paprét elárasztásán épített műszigeteken fészkel 12 pár, ebből 7 pár sikeresen. Egy további küszvágó csér pár épített fészket a Nyéki szállás egyik zátonyán, ehhez később még 8 pár társult. Ezek egy része minden bizonnyal pótköltés volt, a Papréten sikertelenül fészkelők telepedtek át ide.

1995. kb. 14 pár próbálkozott fészkefoglalással a mesterségesen épített "bálaszigeteken", azonban részben a hideg, csapadékos időjárás, részben a szigeteket ellepő nagyszámú (több mint száz példány) sárgalábú sirály miatt költés nem volt.

Sarki csér (*Sterna paradisaea*): a Nyéki szálláson látott egy példányt Pellingner A. 1995. április 23-án.

Kis csér (*Sterna albifrons*):

1994. egy példányt látott Pellingner A., Tolnay K. és M. Ressel a Nyéki szálláson június 7-én. Egy lapos zátonyon ült küszvágó csérek és gulipánok között. Több alkalommal felrepült, de mindig visszault a zátonyra. R.Kroiss ugyancsak egy példányt látott itt május első napjaiban (a pontos dátum nem ismert).

1995. július 28-án a fertőrákosi öbölben 2 adult volt 48 pd küszvágó csérral (Mogyorósi S. és Molnár B.)

Szalakóta (*Coracias garrulus*): évtizedek óta az első ismert előfordulása volt 1995. június 29-én a mekszikói határban. Egy szénabálán ülő szalakótát látott a Nemzeti Park majorsága mellett Kárpáti L. és Tolnay K.

Fenyőrigó (*Turdus pilaris*):

1994. a lászólómajori nádtelenen két fészkelő párt találtunk a nemesnyár fasorokban.

1995. ugyanott fészkelte egy pár.

Hósármány (*Plectrophenax nivalis*): egy téli tollazatú hímét látott Hadarics T. Molnár B. és Mogyorósi S. 1994. november 16-án.

Zusammenfassung

Im Artikel werden die interessanteren Beobachtungs- bzw. Brutdaten des ungarischen Neusiedlersee-Gebietes und des Soproner Gebirges aus den Jahren 1994-95 beschrieben. Die einzelnen Daten stammen in erster Linie von den freiwilligen Beobachtern der Ungarischen Gesellschaft für Ornithologie und Naturschutz (MME/BirdLife Ungarn).

Összeállította: Pellingner Attila Fertő-Hanság Nemzeti Park H-9435 Sarród Rév-Kócsagvár, tel.: 99-370919
Soproni János MME Soproni Csoport H-9408 Brennbergbánya Újhermes 1. tel.: 99-354055